

Gezamenlijke aanpak grondwatermeetnet

Begin 2008 is het Platform Water Vallei en Eem opgericht om door samenwerking meer samenhang en structuur te krijgen in de wateragenda (zie H₂O nr. 11 van 4 juni jl.). Hierin hebben de provincies Utrecht en Gelderland, Waterschap Vallei & Eem en de gemeenten binnen het waterschapsgebied zich verenigd. Vanuit dit platform is de projectgroep 'Grondwatermeetnet' opgericht met als doel om samen op te trekken bij het opzetten van grondwatermeetnetten in de stedelijke gebieden.

Een regionale aanpak leidt tot significante investerings- en exploitatievoordelen. De eerste stap in het proces is reeds gezet: de inventarisatie en het globale ontwerp.

In de projectgroep werken de genoemde organisaties samen met drinkwaterbedrijf Vitens om inzicht te krijgen in de werking van het grondwatersysteem. Door samen op te trekken hoeft niet iedereen zelf het wiel uit te vinden. De aanleg en het beheer van meetnetten zijn bovendien goedkoper als deze op grotere schaal kunnen plaatsvinden.

In de projectgroep zitten de gemeenten Bunschoten, Barneveld, Ede, Renkum, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Woudenberg en Waterschap Vallei & Eem. De overige gemeenten binnen het beheergebied spelen vooralsnog geen actieve rol. Zij zijn doorgaans al verder in het proces en hebben veelal reeds een operationeel grondwatermeetnet. De provincies Utrecht en Gelderland nemen deel als agendalid.

Wareco verzorgt de inventarisatiefase en het globale ontwerp. De nadruk ligt hierbij op het kwantitatieve beheer van het ondiepe (freatische) grondwater in stedelijk gebied. Een grondwatermeetnet is raadzaam om de gemeentelijke grondwaterzorgtaak adequaat te kunnen invullen. Daarnaast hebben waterschap en gemeenten beide (wettelijke) verantwoordelijkheden voor grondwater. Strikt genomen houdt de gemeentelijke verantwoordelijkheid op waar die van het waterschap/provincie begint. Praktisch gezien is sprake van een gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid waarvoor een grondwatermeetnet een belangrijk instrument is.

Het doel van de inventarisatie is helder te krijgen welke 'verplichting' de gemeentelijke zorgplicht voor grondwater met zich meebrengt. Daarnaast is het doel inzichtelijk maken welke stappen gezet moeten worden om invulling te kunnen geven aan deze 'verplichting' in combinatie met de gemeentespecifieke ambitie (wat moet gemeten worden, hoe ziet een meetnet eruit en hoe zijn realisatie en beheer het efficiëntst uit te voeren?).

Gekozen is voor een flexibele procesopzet. De partijen hebben namelijk verschillende uitgangssituaties: de ene partij beschikt al over een basismetnet, een andere nog niet. Ook kunnen de financiële mogelijkheden

verschillen en heeft de ene partij meer haast dan de andere. Gezamenlijk wordt begonnen met een inventarisatie, waarna elke partij voor zichzelf kan beslissen wel of niet verder te gaan met het samen doorlopen van de volgende fasen.

Het project begon met een werkbijeenkomst waarin een gezamenlijk beleidskader is gesteld door invulling te geven aan de gewenste ontwateringsdiepte en de term 'structurele overlast'. Het kader bevat richtlijnen die door de betrokken gemeenten als vertrekpunt worden gebruikt bij het nog op te stellen gemeentelijk grondwaterbeleid. Daarnaast zijn de wensen geïnventariseerd, wat resulteerde in gezamenlijke en specifieke meetdoelen.

Alle huidige grondwatermeetpunten (peilbuizen) zijn geïnventariseerd. Provincies, waterschap en gemeenten hebben eigen meetpunten, maar ook organisaties als Staatsbosbeheer en Vitens. De peilbuizen van het waterschap, de provincies, Staatsbosbeheer en Vitens staan grotendeels in het landelijk gebied. Deze peilbuizen kunnen derhalve niet worden opgenomen in een meetnet binnen het stedelijk gebied, maar wel eventueel in een gezamenlijke databank.

Ook de bestaande werkprocessen zijn geïnventariseerd. Hierbij is nagegaan op welke wijze de grondwaterstanden momenteel door de partijen worden uitgelezen. De meest voorkomende werkmethoden zijn het handmatig opnemen van de grondwaterstanden en het automatisch registreren van de grondwaterstanden met dataloggers. Tevens is uitgezocht hoe grondwatergegevens nu worden opgeslagen. De provincies en Vitens hebben en beheren eigen databanken voor grondwaterkwantiteits- en -kwaliteitsgegevens. De gegevens van deze databanken worden ter registratie in het centrale databank-DINOloket van TNO aangeboden.

Voor de projectgroepgemeenten is een gebiedsanalyse uitgevoerd, op basis waarvan deelgebieden zijn onderscheiden. Voor elk deelgebied geldt een bepaalde meetdichtheid. De meetdichtheid, en dus het aantal benodigde peilbuizen, wordt bepaald door enerzijds de gemeentespecifieke ambitie (meetdoelen en serviceniveau richting burgers en bedrijven) en anderzijds door de gebiedskenmerken, zoals het optreden van hoge of lage grondwaterstanden en het risico op grondwateroverlast. Voor de meetdichtheid zijn drie inrichtingsvarianten voorgesteld: een beperkt, een basis- en een uitgebreid meetnet. Van deze

varianten, in combinatie met drie verschillende meetmethoden (handmatig uitlezen, met dataloggers of met telemetrie), zijn negen varianten voor de meetnetten opgesteld. Daarvan zijn de aanschaf- en exploitatiekosten in beeld gebracht.

Om bestuurders te helpen bij het maken van de keuze voor een meetnetvariant, is per gemeente een menukaart opgesteld. Daarop is aangegeven wat de gemeentespecifieke ambitie is en wat de kosten zijn van de meetnetvarianten. Daarnaast is aangegeven wat de voor- en nadelen van samenwerking in de vervolgfases (aanleg en beheer) zijn. Zo kunnen bestuurlijke keuzes gemaakt worden over deelname aan de vervolgfases.

Geconcludeerd is dat vooral in de beheerfase voordeel valt te halen uit samenwerking. Veel voordeel wordt verwacht van het gezamenlijke organiseren en financieren van centraal databeheer. De wens is om te komen tot een kwaliteitsslag in zowel het werkproces als de gegevenskwaliteit. Samenwerking levert bovendien kostenvoordeel op wanneer gekozen wordt voor één beheerpakket of gezamenlijke inkoop van apparatuur. Ook komt samenwerking de uniformiteit en uitwisselbaarheid van gegevens en kennis ten goede.

Aandachtspunt bij centraal databeheer is de beschikbaarheid van gegevens. Met name gemeenten hebben een directe behoefte, vanuit hun coördinerende taak in het grondwaterbeheer. Mogelijk kan niet direct beschikt worden over de grondwaterdata, maar is men afhankelijk van diegene die de data beheert. Dit betekent dat hier goede afspraken voor nodig zijn. Inmiddels is begonnen met de implementatie. Streven is om dit najaar een grondwatermeetnet voor de stedelijke gebieden operationeel te hebben.

Freek Aalbers (Wareco Ingenieurs)
Aad Voorwinden (gemeente Bunschoten)
Jan Wisse (Waterschap Vallei & Eem)